

Antineoplastisko vielu ietekme uz ķīmijterapijas nodaļās strādājošām māsām un māsu palīgiem

Marija Avota¹, Kristīne Ivanova²

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ Aroda un vides medicīnas katedra,

² Medicīnas fakultāte

Ievads. Ar antineoplastiskām vielām (ANV), kas tiek izmantotas ļaundabīgo audzēju ārstēšanā ķīmijterapijā, saskaras ne tikai pacienti, bet arī veselības aprūpē strādājošie. Iedarbība neaprobežojas tikai ar audzēju šūnām, tiek skartas arī normālās šūnas. Riska grupas (māsas, māsu palīgi) ir īpaši pakļautas gan islaicīgo, gan ilglaicīgo efektu attīstības riskam.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Izpētīt ķīmijterapijas nodaļu māsu un māsu palīgu informētību par ANV ietekmi, izvērtēt aizsargmetožu lietošanu un efektivitāti, kā arī iespējamo veselības pasliktināšanos, kas varētu būt saistīta ar darba specifiku.

Pētījuma instruments bija standartizēta anketa, kura tika izveidota, apkopojot dažādus pēdējos gados ārvalstīs veiktos pētījumus par attiecīgo tēmu. Aptauja tika veikta Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas (PSKUS) Onkoloģijas klīnikā: 18. ķīmijterapijas nodaļā un 12. nodaļā (dienas stacionārā), un Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas stacionārā Latvijas Onkoloģijas centrs (LOC) – ķīmijterapijas un hematoloģijas klīnikas 5. ambulatorajā un dienas stacionāra nodaļā, kā arī 6. ķīmijterapijas nodaļā. Tika aptaujāts 51 darbinieks (29 māsas un 22 māsu palīgi), kas attiecīgajās nodaļās strādā ilgāk par gadu.

Iegūtie dati tika apkopoti un apstrādāti, izmantojot *IBM SPSS* un *MS Excel* datorprogrammu.

Rezultāti. Visi pētījumā iesaistītie darbinieki bija sievietes. Vidējais darbinieču vecums bija 43,39 ± 11,105 gadi. Vidējais darba stāžs nodaļā bija 8,63 ± 8,109 gadi. Visbiežākais ANV ekspozīcijas veids bija procedūru telpas uzkopšana (60,8%), darbs ar medikamentiem procedūru telpās (58,8%) un medikamentu izsniegšana pacientiem (41,2%). Par ANV ietekmi uz veselības aprūpes darbiniekiem bija informēti 97,1% darbinieku. Šo informāciju darbinieki visbiežāk ieguva no veselības aprūpes iestādes (58,8%), kolēģiem (54,9%) un mācību grāmatām / interneta (47,1%). Visiem aptaujātajiem darbiniekiem tika sniegta informācija par aizsardzības iespējām, tomēr regulāri tās izmanto 90,2% darbinieku.

Veselības stāvokļa pasliktināšanos kopš darba uzsākšanas nodaļā izjuta 31,37% darbinieku. Statistiski ticama atšķirība starp veselības stāvokļa izmaiņām kopš darba uzsākšanas nodaļā un ANV ekspozīcijas veidiem neapstiprinājās. Netika apstiprināta statistiska atšķirība arī starp veselības stāvokļa izmaiņām un informāciju par ANV ietekmi uz veselības aprūpes darbiniekiem ($p = 0,329$), aizsardzības iespēju regulāru izmantošanu ($p = 0,662$). Nevieni no aptaujātajiem darbiniekiem neatzīmēja reproduktīvās sistēmas problēmas vai onkoloģiskās slimības, kas sāktos pēc darba uzsākšanas attiecīgajās nodaļās.

Secinājumi. Darbinieku informācijas līmenis par ANV ietekmi un aizsardzības iespējām ir vērtējams kā apmierinošs, tomēr tās ne vienmēr tiek regulāri izmantotas. Trešdaļa respondentu atzīmē veselības stāvokļa pasliktināšanos kopš darba uzsākšanas attiecīgajās nodaļās, tomēr šī rādītāja saistība ar kādu no ANV ekspozīcijas veidiem, kā arī ar aizsargmetožu regulāru izmantošanu statistiski netika pierādīta.